

14.8.2024

Työ- ja elinkeinoministeriö
diaarinumero VN/32076/2023

Lastensuojelun Keskusliiton lausunto luonnoksista kotoutumislain mukaisiksi valtioneuvoston asetuksiksi

Lastensuojelun Keskusliitto kiittää työ- ja elinkeinoministeriötä mahdollisuudesta lausua luonnoksiin valtioneuvoston asetuksista liittyen lakiin kotoutumisen edistämisestä (681/2023).

Esitysluonnoksen keskeiset ehdotukset

Asetusluonnoksissa tarkennetaan 1.1.2025 voimaan tulevaa kotoutumisen edistämisestä annettua lakia (681/2023) seuraavissa: Asetus 1: osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin sekä monialaisen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin sisällöstä ja toteuttamisesta (arviointiasetus); Asetus 2: monikielisen yhteiskuntaorientaation sisällöstä ja toteuttamisesta (yhteiskuntaorientaatioasetus); Asetus 3: alaikäisenä ilman huoltajaa tulleen lapsen edustajan palkkiosta ja kulukorvauksista (edustajanpalkkioasetus); Asetus 4: laskennallisen korvauksen perusteista ja maksatuksesta (korvausasetus); Asetus 5: kotoutumisen edistämisen valtakunnalliseen tietovarantoon tallennettavista tiedoista (tietoasetus). Keskusliitto lausuu lyhyesti neljästä ensimmäisestä.

Lastensuojelun Keskusliiton lausunto

Asetus 1: VNä osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin sekä monialaisen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnin sisällöstä ja toteuttamisesta (arviointiasetus)

Uuden kotoutumislain mukaiset kotoutumissuunnitelman ja siihen liittyvien arviointien laatimiseen liittyvät tavoitteet ja periaatteet vaikuttavat kannatettavilta. Kotoutuja-asiakkaan osaamista ja valmiuksia arvioidaan monipuolisesti sekä tehdään tarvittaessa myös monialainen palvelutarpeen arviointi, jossa selvitetään perusteellisemmin asiakkaan tilannetta ja palvelutarpeita. Lastensuojelun Keskusliitto kuitenkin huomauttaa, että samalla on pidettävä huolta siitä, ettei tehdä päällekkäisiä suunnitelmia. Kun vastuu kotoutumisen tukemisesta on kunnilla ja sosiaali- ja terveystieteiden järjestäminen hyvinvointialueilla, tarvitaan saumatonta yhteistyötä ja koordinaatiota.

Asetus 2: VNa monikielisen yhteiskuntaorientaation sisällöstä ja toteuttamisesta (yhteiskuntaorientaatioasetus)

Keskusliitolla ei ole lisättävää, sisällöt vaikuttavat tarpeellisilta. Toteutustapoja on syytä arvioida ja tehdä mahdollisia korjausliikkeitä tai lisäohjeistusta sen perusteella.

Asetus 3: VNa alaikäisenä ilman huoltajaa tulleen lapsen edustajan palkkion maksamisen perusteista ja palkkion suuruudesta, korvattavista kuluista sekä menettelystä palkkion maksamisessa ja kulujen korvaamisessa (edustajanpalkkioasetus)

Lastensuojelun Keskusliitto yhtyy Edustajat turvapaikanhakijalapsille ETU ry:n lausuntoon, mitä tulee edustajille maksettavan palkkion maksamiseen. ETU ry:n mukaan edustajan palkkioon ei ole tehty korotuksia lainkaan koko järjestelmän voimassaoloaikana, kohta neljännesvuosisataan. Palkkion pitäminen samalla tasolla jatkossa voi vaikeuttaa sitoutuvien ja sopivien edustajien löytämistä. Edustaja on ainoa lapsen puhevaltaa käyttävä henkilö Suomessa. Tehtävä lapsen etua ajavana on vaativa, ja siinä tarvittavia tietoja ja taitoja on myös pidettävä yllä. On kohtuullista tarkistaa palkkio nykytason mukaiseksi.

Asetus 4: VNa laskennallisen korvauksen perusteista ja maksatuksesta (korvausasetus)

Lastensuojelun Keskusliitto vastusti kotoutumisajan lyhentämistä kahteen vuoteen jo lausunnossaan uuden kotoutumislain säätämisen yhteydessä. Jo selonteossa kotoutumisen edistämisen uudistamistarpeista kotoutumistuki esitettiin kannustinloukun tapaisena. Keskusliitto on edelleen sitä mieltä, ettei ole realistista olettaa, että maahanmuuttajan kielitaito ja muut valmiudet yhteiskuntaan kehittyisivät kahdessa vuodessa samalle tasolle kuin kolmessa vuodessa. Asetusluonnoksessa keskusliitto haluaa kiinnittää huomiota ennen kaikkea tulkkauskuukausien korvaustason alentamiseen. Se johtaa hyvin todennäköisesti tulkkauksen käytön vähenemiseen kuntien ja hyvinvointialueiden säästötoimien vuoksi.

Korvausasetuksen muistiossa vähätellään tulkkauskuukausien korvaustason alentamisen vaikutuksia toteamalla, että kuntien ja hyvinvointialueiden tulee hoitaa tulkkaus kustannustehokkaammin. Vaikutusarvioinnissa todetaan, miten korvaustason alentaminen voisi vähentää tulkkauksen käyttöä, mikä taas voisi heikentää kotoutujien asemaa, kuten tiedonsaantia oikeuksistaan saada sosiaali- ja terveyspalveluja ja pahimmillaan jopa siihen, että silpomisen tai kunniaväkivallan uhka ei tulisi viranomaisten tietoon. Todetaan myös, että tulkkauksen vähentyminen voisi johtaa lasten käyttöön tulkkeina. Tästä huolimatta todetaan vain, että kuntien ja hyvinvointialueiden on huolehdittava riittävästä tulkkauskuukausista, huolimatta laskennallisten korvausten maksamiseen liittyvistä muutoksista. Keskusliitto pitää selvänä, että esitetyt riskit tulkkauksen vähenemisestä voivat toteutua, eikä esitettyä korvaustason alentamista voi sen vuoksi hyväksyä. Vetoaminen yleisesti kustannustehokkuuteen tai viranomaisohjeistuksen tarkentamiseen ei ole kestävä perustelu näille heikennyksille.

Muut huomiot:

Lastensuojelun Keskusliitto pitää hyvänä uuden kotoutumislain tavoitetta, että kotoutumisen tukemista pyritään tehostamaan niin, että asiakkaan tilannetta arvioidaan kokonaisuutena ja tehdään tarvittaessa myös monialainen palvelutarpeen arviointi. Samaan aikaan kuitenkin lyhennetään maahanmuuttaja-

asiakkaan kotoutumisaikaa sekä kiristetään kuntien kotoutumisen tuen resursseista, mikä asettaa lain tavoitteet ristiriitaan todellisuuden kanssa. Keskusliitto toivoo, että kotoutumista tukevien toimenpiteiden ja koko lain toimeenpanon vaikuttavuutta seurataan aiempaa enemmän jatkossa, jotta voidaan tehdä ajoissa korjaavia toimenpiteitä. Suomeen tuleminen, suomalaiseen työelämään, koulutukseen ja sosiaalisiin verkostoihin pääseminen ja vaikean kielen oppiminen on haasteellista jo sinänsä, lainsäädännön ei tule vaikeuttaa näitä entisestään vaan päinvastoin luoda mahdollisuuksia. Tämä tarkoittaa myös riittävien resurssien takaamista kunnille ja hyvinvointialueille. Kuntien kiristynyt taloustilanne ei lupaa hyvää kotoutumisen kokonaisuudelle. Näin esimerkiksi resurssien heikentäminen kielikoulutuksesta ja tulkkauksenkustannuksista uhkaa kotoutumisen onnistumista ja tätä kautta myös hyviä väestösuhteita.